

Fig. 1. *Agama s. stellio*. Foto: Van Meeuwen.

Enkele reptielen van het eiland Rhodos

Harry M. van Meeuwen
Roodborststraat 63, Leiderdorp

Ingezonden: november 1975.

Inhoudsoverzicht: Algemeen - *Agama stellio stellio* -
Lacerta danfordi pelasgiana - *Ablepharus kitaibelii*
kitaibelii - terrariumervaringen - discussie - literatuur.

ALGEMEEN

Eind februari 1974 bracht ik een korte vakantie door op het Griekse eiland Rhodos, vlak onder de Turkse kust. Zo'n reis wordt een 'zonnevlugje' genoemd, en terecht want de zon bleef gedurende de vijf dagen van mijn verblijf aldaar frekwent schijnen. De luchttemperatuur kwam daarbij niet boven de 20°C. Soms regende het korte tijd, soms was het bewolkt. Als het waaide werd het guur en kil, en was het slechts op beschutte plaatsen in de zon aangenaam toeven. Met een scooter werden verschillende delen van het eiland bezocht, waaronder de steden Rhodos, Lindos, en Kamyros en diverse plekjes tussen deze drie. Het landschap is er heuvelachtig en in februari overal uitbundig

begroeid. In de weiden staan volop bloemen en in de valleien hangt een frisse vochtige lucht. Van het stof, dat in de zomer het Middellandsezeelandschap zo kan vergrijsen, was in deze tijd niets te merken.

De waargenomen reptielenfauna was soortenarm: in totaal zag ik slechts drie soorten. Amphibieën nam ik in het geheel niet waar.

AGAMA STELLIO STELLIO

Tussen stenen langs de weg, ergens midden op het eiland, zag ik voor het eerst hardoenen: een volwassen mannetje en een jong dier zaten daar op enkele meter afstand te zonnen. Later zag ik ze ook vlakbij mijn hotel, aan de noordoostkant van het eiland, op een muurtje waar ze gezelschap hadden van de plaatselijke soort muurhagedis, *Lacerta danfordi pelasgiana*. Op verschillende andere plaatsen van het eiland zag ik ze wegschieten bij het langsrijden, de soort is er kennelijk zeer algemeen.

Fig. 2. Biotoop van *Ablepharus k. kitaibellii*. Foto: Van Meeuwen.

De biotoop van de door mij waargenomen dieren bestond uit ruw gevoegde muren of ruïnes, stenen wallen langs wegbermen, losse grote stenen of puinhellingen. De meeste

biotopen boden ook door de begroeiing met struiken of hoog onkruid een zekere beschutting. Water kwam bij geen van de biotopen voor.

Alle dieren werden waargenomen terwijl ze zich op de stenen zaten te zonnen. Ze toonden zich zeer schuw, en verdwenen bij mijn nadering direkt tussen stenen of soms in een hol. Als de zon wegging, en de temperatuur meteen merkbaar daalde, bleven ze eerst nog wel buiten zitten, maar keerden, wanneer ze eenmaal waren weggekropen niet meer terug.

Daar waar ze samen met *Lacerta danfordi pelasgiana* voorkwamen, trokken ze zich van deze laatste veel kleinere hagedis niets aan.

LACERTA DANFORDI PELASGIANA

Deze hagedis, van het formaat van een forse muurhagedis, werd gevonden in biotopen zoals die, waar in Zuid-Frankrijk de muurhagedis huist. Dat waren muren, ruïnes, grote stenen e.d. Het biotoop komt dus

Fig. 3. *Lacerta danfordi pelasgiana*, paartje in copula. Foto: Van Meeuwen.

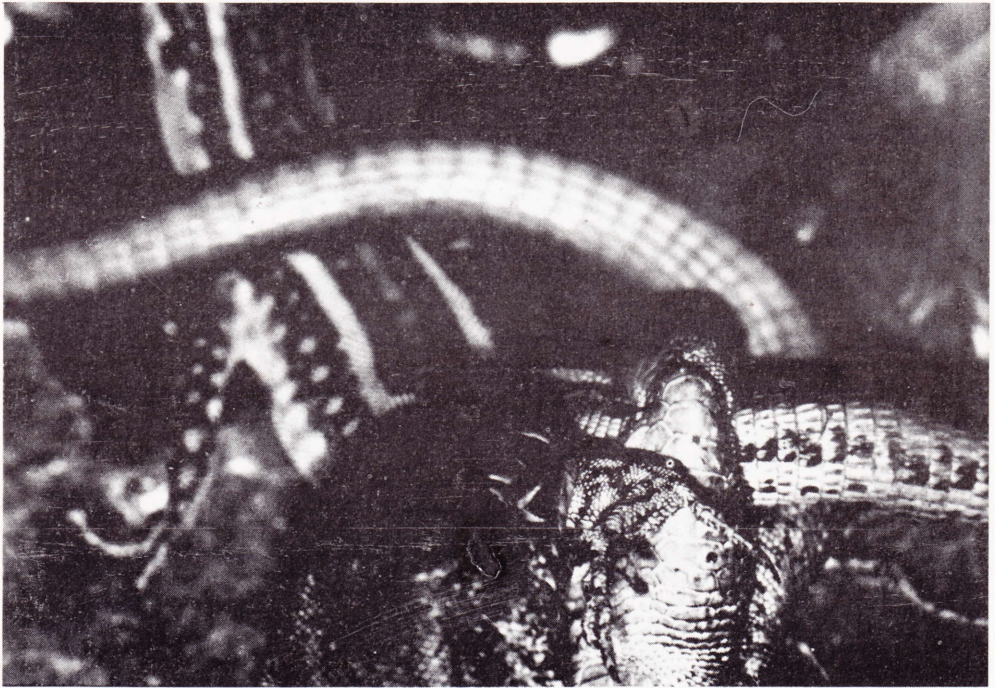

Fig. 4. *Lacerta danfordi pelasgiana*, paartje in copula. Foto: Van Meeuwen.

goed overeen met dat van de hardoen, met welk dier ze trouwens, zoals hierboven reeds beschreven, samen voorkomen. De muurhagedis van Rhodos is overigens talrijker dan de agame: je ziet ze vaker en er zitten meer exemplaren per woonplaats.

Fig. 5. *Agama s. stellio*, in zijn biotoop. Foto: Van Meeuwen.

ABLEPHARUS KITAIBELII KITAIBELII

Aan de zuidkust van Rhodos trof ik aan de voet van een berg tussen stenen een klein, glanzend bruin hagedisje aan, dat zich geruime tijd aan mijn grijpgrage vingers wist te onttrekken. Toen het eindelijk gelukt was er vat op te krijgen, zag ik dat het een skinkje was, waarbij later de naam *Ablepharus k. kitaibelii* gevonden werd. Het terrein hier, vlak bij zee gelegen, was spaarzaam begroeid met gras, het was de voortzetting van een stenige helling. Hier en daar lagen hopen stenen, vaak met allerlei vuilnis erbij. Onder en tussen de stenen groeide groen onkruid, daarmee een vrij grote mate van vochtigheid aangevend. In dit terrein zaten nog verschillende exemplaren van dezelfde soort, die met vlugge slangachtige bewegingen tussen de stenen door schoten, zo snel dat je meestal slechts de staart te

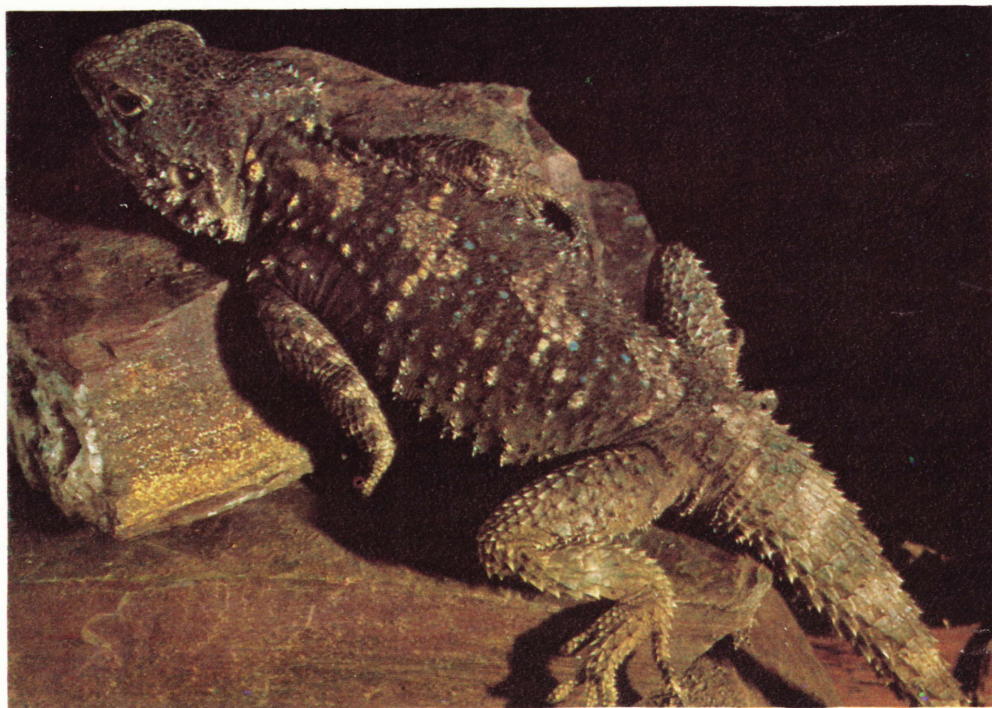

Fig. 6. *Agama s. stellio* van Rhodos. Foto: Van Meeuwen.

zien kreeg. Ofschoon het dier waarschijnlijk op veel plaatsen op het eiland voorkomt, kreeg ik het nergens anders te zien.

TERRARIUMERVARINGEN

Thuisgekomen had ik een paartje hardoenen, van de muurhagedissen twee ♂♂ en één ♀, en van de skink één exemplaar waarvan ik het geslacht niet kon vaststellen.

De agamen werden in een klein (120 x 35 x 35 cm) terrarium gezet, voorlopig in quarantaine. Het kleinste dier bleek na enkele weken geheel met uitwendige parasieten ("bloedluis") bedekt te zijn en stierf ondanks een behandeling met levertraanzalf. Uitwendig waren toen talrijke bloedige gezwellen zichtbaar. Het grootste exemplaar deed het goed. Het vertoonde zich dikwijls met zijn pronktekening die gekenmerkt wordt door felle lichtblauwe vlekken. Als voedsel werden meelwormen, wasmoten en een enkele maal weideplankton gegeven, Plantaardig voedsel (aardbeien, sla, andijvie) werd wel aangeboden maar door de dieren niet aangenomen.

In juni 1975 verhuisde de agame naar een buitenterrarium van 100 x 50 x 50 cm. Aanvankelijk floreerde het dier hier, doch in september zag ik hem niet meer, ook niet wanneer de zon scheen. Later vond ik het dier dood onder een steen liggend, in een toestand waarin onderzoek op de doodsoorzaak niet meer lonend leek.

De muurhagedissen kwamen in een terrarium van 80 x 40 x 50 cm dat was ingericht met klimstenen, een enkele plant in een bakje met aarde en een waterbak. Verlichting en verwarming geschieden deels door directe zonbestraling, deels met een in het terrarium gehangen gloeilamp van 40W. De dieren werden gevoerd met meelwormen, wasmotlarven en weideplankton voorzover voorradig. Ze gedijden uitstekend, wat zijn hoogtepunt vond in een paar paringen, die ik ongeveer half maart waarnam. Kort daarna vond ik één van de wijfjes dood in het waterbakje. Het andere wijfje stierf een maand later, bij geen van beide dieren was de doodsoorzaak duidelijk. Het mannetje heeft nog ongeveer een jaar geleefd.

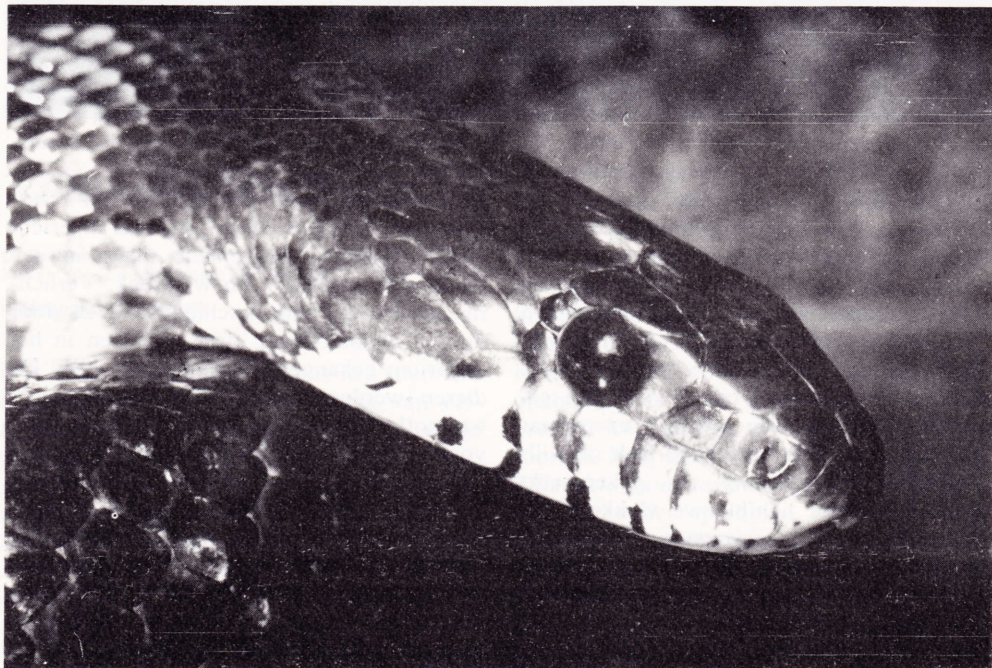

Fig. 7. *Ablepharus k. kitaibelii* in zijn biotoop Foto: Van Meeuwen.

Het skinkje hield ik aanvankelijk ook in een klein terrarium, dat tamelijk droog was. Het dier vertoonde zich weinig, en was niet echt levendig. Nader overdenken van het biotoop bracht me ertoe hem over te plaatsen

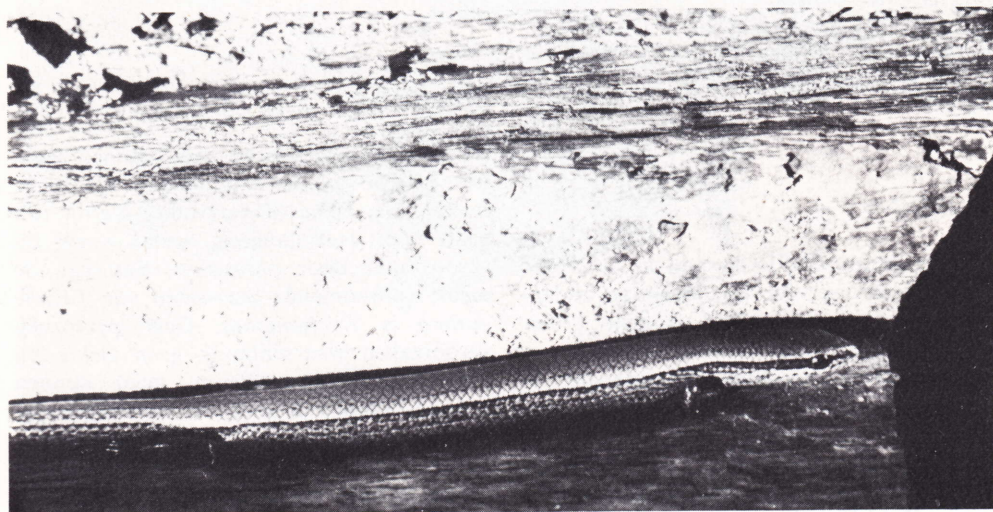
naar een terrarium van 65 x 35 x 35 cm, waarvan de bodem uit aarde bestond. Er lag een boomstronk, verder was de bak dicht beplant. De temperatuur werd op peil gehouden door een loden warmtekabel die op

Fig. 8. *Lacerta danfordi pelasgiana* in zijn biotoop. Foto: Van Meeuwen.

twee plaatsen onder het terrarium doorliep, en die de temperatuur op zo'n 25°C bracht. In dit terrarium deed *Ablepharus* het erg goed. Meestal zat hij vlak onder de oppervlakte in de grond, om tevoorschijn te komen als er trillingen waren, bijvoorbeeld doordat ik het terrarium opende. Het dier raakte spoedig zo gekonditioneerd aan mijn

Als men op deze manier handelt, lijkt me dat men ten volle kan profiteren van het feit, dat men van zelf gevangen dieren een goed beeld heeft van het biotoop, een zeer korte aanvoerlijn, weinig kans op infectieziekten van andere dieren, en dat men optimale transportomstandigheden kan verzorgen.

aktiviteiten, dat hij uit zichzelf mijn vinger volgde, als ik in het terrarium manipuleerde. Na korte tijd nam hij zijn voedsel, met gistocal bepoederde wasmotlarven, uit de hand aan.

Na een vakantie in september zag ik hem niet meer terug. Ook een grondig onderzoek van de bodem bracht niets aan het licht, dan een kolonie veelzeggende pissebedden.

DISKUSSIE

Als men bezwijkt voor de verleiding om van vakantie dieren mee te brengen, moet men beseffen dat dit toch geen reden is om de essentiële ziektepreventie na te laten. Naar mijn mening weten we nu zoveel van met name parasitaire aandoeningen, dat het bijna verplicht lijkt om elk nieuw aangekomen die niet alleen apart te zetten ter observatie (passieve preventie), maar ook routinegewijs elk dier te behandelen met middelen tegen inwendige en uitwendige parasieten, zoals resp. Ripercol en Neguvon. Over deze middelen werd door Zwart en anderen reeds in dit blad geschreven.

Fig. 9. *Ablepharus k. kitaibelii*. Foto: Van Meeuwen.

SUMMARY

During a five day trip to Rhodos in february 1974, three species of reptiles were observed, *Agama stellio stellio*, *Lacerta danfordi pelagiana* and *Ablepharus k. kitaibelii*. Their habitats are described. Few specimens of all kinds were taken home, where they all died within a year. The conclusion is, that it may profitable to catch your own animals, but that nevertheless it remains obligatory to treat the freshly caught animals against inner and outer parasites.

Literatuur:

- Wettstein-Westersheimb, Otto. 1965. Ergebnisse der von Dr. O. Paget und Dr. E. Kritscher auf Rhodos durchgeführten zoologischen Exkursionen. Ann. Naturhistor. Mus. Wien, 68, pp. 635-640.
- Zwart, P. 1972. Ziekten van reptielen I: Ectoparasieten, huidaandoeningen. *Lacerta* 30, 3-4. pp. 43-44.
- Zwart, P. 1973. Ziekten van reptielen V: Infectieziekten. *Lacerta* 31, 7. pp. 116-117.